Udsigt

over

Snorre Sturlesöns

Liv og Levnet.

Ved

Finn Magnusen,

Professor, Medlem af de Kongelige Commissioner for Oldsagers Opbevaring og det Arnæ-Magnæanske Legat m. m.

Kjöbenhavn 1823.

Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Snorre Sturlesöns

værdige Efterkommer

Hr. Etatsraad

Börge Thorlacius

Professor, Doctor Theologiæ, Ridder af Dannebroge m. m.

tilegnes disse Blade

med skyldig Höiagtelse og Erkiendtlighed

af

Forfatteren.

Snorre Sturlesöns Biographie er udförligst og med Flid forfattet paa Latin af en af hans Efterkommere, den lærde Biskop *Finn Johnsen*, Forfatter til det berömte Værk *Historia ecclesiactica Islandiæ* og indfört i 1ste Tome af *Heimskringlas* store Udgave. Et Udtog deraf paa Dansk og Latin læses og i Schoenings Fortale — et andet i Grundtvigs Forerindring til hans danske Oversættelse af *Heimskringla* og end et, paa Islandsk, af Conferenzraad Stephensen, foran den i Island paabegyndte Haandudgave.

Jeg tager mig ogsaa den Frihed her at meddele de vigtigste Punkter af den store Historieskrivers Levnetsbeskrivelse, hvorved jeg

haaber at kunne berigtige nogle af de overdrevne Begreber, som man för har havt om hans formeentlige politiske Forbrydelser mod sit Fædreland — og hvorimod Grundtvig med rette har protesteret, uden at documentere sin billige Paastand. I disse mine Undersögelser har jeg öst af de bedste og ældste Kilder som jeg kunde overkomme, især den for hin Periode saa yderst vigtige *Sturlunga-Saga*, som nu er udgivet i 4 Dele (dog uden Oversættelse eller Anmærkninger) af det islandske Literatur-Selskab.

Snorre Sturlesön blev födt i Aaret 1178 paa Gaarden *Hvam* i det nuværende Dale-Sysel inden Islands Vester-Amt. Hans Fader var Hövdingen *Sturla Thordarson*, der ligesaavel som hans Moder nedstammede fra de fornemste Slægter i Landet, som ved Arvegangsret besad Herredshövdingens Værdighed i visse Districter. Disse Embeder vare saavel geistlige som verdslige i Hedendommen, da den fornemste Övrigheds-Person ogsaa forrettede Offringerne, opbygte og vedligeholdt de offentlige Templer o. s. v. Herredshövdingen kaldtes derfor *Godi* ɔ: Gudernes Præst eller Fortrolige. Denne Titel brugtes endnu efter at

Kristendommen var indfört og indtil Landets egen frie Regjering ophörte. Snorres Forældre udledte deres Stamme, efter de gamle Slægtregistre, saavel fra berömte norske Fyrster og Helte (hvorved den normandiske Herskeræt og var den Paarörende) som fra Sverrigs og Danmarks Kongeslægter. Meget vigtigere var det for ham at han i sin Ungdom nöd en udmærket god Opdragelse, i det han tilfældigvis kom til at opfostres fra sit 3die Aar af hos Hövdingen *John Loptson*, boende paa Gaarden *Odda*. under det nuværende Rangarvalle-Syssel paa Sönderlandet. Denne Mands Farfader var den berömte Præst og Samler af de eddiske Sange, *Sæmund Sigfusson*, kaldet *hin Frode* ɔ: den Lærde — og hans Moder *Thora* var en Datter af den norske Konge *Magnus Barfod*. Denne Hövding ansaaes i sin Tid for den lærdeste, viseste og tillige den rigeste Mand paa Island, samt förte en Pragt som svarede til hans store Formue. Han var i Alt en sjælden Mand, thi hans ædle Hjerte svarede til hans store Forstand og Lærdom. Hans Hus var en sand Videnskabsskole. Her tilbragte vor *Snorre* (som mistede sin Fader da han kun var 5 Aar gammel) sin Barndom og Ungdom, til han var

fulde 19 Aar gammel, og benyttede sig (efter Schoenings Udtryk) særdeles vel af den önskelige Lejlighed han her havde til at samle Kundskaber, samt til at udvikle de herlige Sindsgaver hvormed Naturen havde udrustet ham, ligesom han og gjorde sig vel bekjendt saavel med de ældste hedenske Skjaldes Digte, der vare blevne flittig samlede af Sæmund Frode, som med denne Forfatters, samt Are Frodes og Fleres historiske Arbeider. Saaledes lagde *Snorre* ved John Loptsons Undervisning og herlige Bogsamling, den förste Grundvold til den Smag og Lærdom som have gjort hans Navn udödeligt.

Efter sin Fosterfaders Död opholdt Snorre sig nogen Tid hos hans Sön *Sæmund*, paa Odda; der havde han havt den beste Lejlighed til at skjönne paa de mange Fordele som velbenyttet Rigdom tilbyder; Selv var han ubemidlet, men sögte snart at erhverve sig Formue, ved et rigt Giftermaal. Ved sin Broder *Thorders* og sin Fostbroder *Sæmunds* Mægling ægtede han (i sit 21de eller 22de Aar) *Herdise*, en Datter af Præsten *Berse den rige*, boende paa Hovedgaarden Borg i Myre-Syssel. Hun tilbragte ham en Formue som efter vor Tids

Sölv-Beregning vilde anslaaes til 4000 Specier, og som i de Tider, da Sölvet var i en saa meget höjere Priis end nu, ansaaes for at være betydelig. Den tiltog og med Tiden paa forskjellige Maader, saa at *Snorre*, i sine Velmagtsdage, kunde udruste 8 til 900 bevæbnede Mand, for at være ham til Bistand i de Feider, som Landets Hövdinger förte mod hinanden i de daværende anarkiske Tider. Ogsaa ejede han 6 Hovedgaarde, foruden mange mindre, som tilsammen havde en saa talrig Qvægbesætning, at da han engang i en stræng Vinter mistede 120 Gjældöxne, ansaa han det kun for et ringe Tab imod den store Mængde som han alligevel havde tilovers.

Efter at have vexlet Bopæl forskjellige Gange, flyttede Snorre i Aaret 1209 til Gaarden *Reikholt* i Borgarfjords Syssel, hvor han opförte store og zirlige Bygninger efter de Tiders Maade, indsluttede dem med Fæstningsværker og anlagde i Nærheden, ved de der opvældende naturlige hede Kilder, et stort og kunstigt Bad, som endnu er i brugbar Stand. Paa denne Gaard vedblev han at have stadig Bopæl, naar han ikke var paa Reiser, eller nödtes til at opholde sig andensteds, for at undgaae sine talrige

Fienders Forfölgelser. Her samlede han og lod afskrive de mange Oldtidsdigte og ældre Sagaer, hvorpaa han grundede sit berömte historiske Værk, om hvis Udarbeidelse og Kilder jeg her kan nöjes med at henvise til H. H. Hr. Professor *P. E. Müllers* lærde og grundige Undersögelser. Her har han rimeligvis ogsaa udarbeidet det System af vore hedenske Forfædres Mythologie, som efter hans Navn kaldes *Snorra - Edda*, ellers nu i Almindelighed den yngre eller prosaiske Edda. Mine Formodninger om den Maade hvorpaa dette Værk er blevet til, samt hvorpaa det er grundet, har jeg fremsat i min Indledning til *den ældre Eddas* danske Oversættelse. Her bemærker jeg kun deraf: at John Loptsöns Sön, Sæmund Iohnson, som efter hans Död besad Hovedgaarden Odde, vel ansaaes for den rigeste Mand paa Island i sin Tid, men omtales ikke i Historien som Dyrker eller Ynder af Lærdom. Det er derfor höjst sandsynligt, at *Snorre*, som ogsaa var rig og stedse gjorde sig Umage for at erhverve, lade afskrive og selv skrive Böger, har, enten da han förste Gang tog bort fra *Odde*, eller og da han siden, i sin Manddoms og höjeste Velmagts Dage, reiste derhen paa ny efter den

yngre Sæmunds Död og efter hans Sönners Begjæring, for at dele hans Bo mellem dem — benyttet sig af Sæmunds eller hans Sönners Venskab for sig, men Ligegyldighed for Videnskaberne, til at komme i Besiddelse af hans efter Sæmund Frode og John Loptsön arvede betydelige Bogsamling, hvoriblandt hine berömte Digte, maaske indförte i en Bog hvis Levninger vi kalde *Sæmunds Edda*, hvad enten dette Navn, efter nogles Gisning, er givet dem af Snorre, fordi de vare först samlede eller bekomne af ham fra Gaarden *Odda*, eller det og betyder ligefrem *Oldemoder*, formedelst Qvadenes höje Ælde, maaske og deres fortrinlige Opbevarelse af gamle Koner (som f. Ex. den berömte *Vala* eller nordiske Sybille) som först plejede at lære Börnene slige Sagn og Sange. Den ommeldte Samling synes da Snorre at have foröget med sit mythologiske System og de poetiske Benævnelser — hvis det ikke ellers er en Bearbeidelse af Sæmunds Udkast til de gamle Nordboers, i den yngre Edda indeholdte, religieuse og mythologiske Lærebygning, efter ældgammel Overlevering fra de hedenske Gode- eller Præsteslægter, fra hvilke *Snorre* selv nedstammede.

Ved sin store Lærdom og Klogskab, der vistnok synes at have været ledsagede af en dyb eller endog underfundig Politik, understöttet ved store Rigdomme og höj Embeds Myndighed, satte Snorre sig naturligvis i megen Anseelse i sit Fædreland, og blev förste Gang i Aaret 1213 valgt til dets betydeligste Post, i det han da blev Laugmand over hele Landet. Saalænge Island var en Fristat, forestod denne Övrighedsperson egentlig Öens hele Regjering ved at beklæde Forsædet i Lovretten, eller den aarlige Forsamling af Folkets valgte Repræsentantere, bevare de gamle Love, foreslaae og forkynde de nye, bestemme og publicere Aarsudregningen efter den ældgamle Hedenolds - Kalender o. s. v. Tillige vedblev *Snorre* at være *Gode* eller Herredshövding for betydelige Districter, hvilke han bestandig sögte at formere og udvide. Disse Embeder indviklede ham, i de daværende urolige Tider, i mange og vidtlöftige Stridigheder, hvoraf man har taget Anledning til at beskylde ham for overdreven Ærgjerrighed og Pengegjerrighed. Snart indvikledes han og i vanskelige Forhold med de norske Fyrster, som med Grund mistænktes for at ville naae Forfæste i det endnu

for udenlandsk Herredömme aldeles frie Island. Omtrent paa samme Tid da Snorre opnaaede Laugmands-Værdigheden, oversendte han til den norske Jarl *Hakon Galin* et Æresdigt, som blev meget vel optaget og belönnet med anseelige Foræringer, især et kostbart Sværd, Hjelm og Brynie, hvorhos Jarlen tillige indböd Digteren til Norge med glimrende Löfter. Denne Reise hindredes dog ved Jarlens Död som indtraf i det fölgende Aar. Imidlertid vandt *Snorre* herved et anseet og bekjendt Navn i Norge, hvorhen han ogsaa virkelig reiste i Aaret 1218, og blev der modtaget paa det beste, saavel af den meget formaaende *Skule Jarl*, som den unge Konge, Hakon (eller Haagen) Hakonsön (siden kaldet *den Gamle*). Hans afdöde Velynders, Jarlen *Hakon Galins* Enke *Christine*, hvis Berömmelse han og, efter hendes Ægtemands Anmodning, havde udbredet ved et af sine Digte kaldet *Andvaka* (ↄ: *sövnlöse Timer*) var imidlertid bleven gift med den svenske Laugmand *Askel* eller *Eskild* i Vester-Gothland. Derhen reiste da *Snorre* i Aaret 1219, og forblev der et Aars Tid. Det er höjst sandsynligt at han, under dette Ophold, har samlet de historiske Efterretninger om Sverrigs ældste Folke-

færd og Regenter, samt senere Begivenheder, som især indeholdes i *Ynglinga Saga* og flere Böger af *Heimskringla.* Ogsaa denne Reise indbragte Snorre betydelige Foræringer, hvoriblandt en især havde historisk Interesse, det Banner nemlig som den svenske Konge *Erik Knutsön* havde ladet bære foran sin Hær, da han overvandt sin Modstander Kong *Sörqver.* Ved Tilbagekomsten til Norge erfarede han, at dette Lands Regjering ansaa sig for at være bleven fornærmet af de islandske Hövdinger, især den titommeldte *Sæmund* paa *Odde*, ved Confiscationer af norske Kjöbmænds Gods, med mere — og agtede under dette Paaskud at foretage et Ledingstog mod Island, formodentlig i den Hensigt at udföre den allerede i Norge mere end 200 Aars gamle Plan: at erobre Landet og lægge det under den norske Krone. Her befandt *Snorre* sig da i en særdeles mislig og ubehagelig, ja endog farlig Stilling, især da hans personlige Velynder, Jarlen *Skule* var den som sögte at udvirke Hærfærd mod hans Födeland. Naturligvis indsaa han at en Krig, paafört Island af Nabostatens langt mægtigere Monark, vilde overvælde det med Ulykker som Pligten böd ham, om mueligt, at afvende

Dertil fandt han dog ingen Midler, undtagen det ene at lempe sig efter Omstændighederne, ved at give den unge, kun 16aarige Konges fortroligste Ven og ypperste Raadgiver, Laugmand *Dagfinn*, samt siden Kongen selv det Löfte: at han, ved sin egen og sine ligeledes meget formaaende Brödres Indflydelse, vilde medvirke til Kongens Hensigters Opnaaelse, ved at skaffe de norske Kjöbmænd fuldkommen Erstatning, samt Handelsfrihed og Sikkerhed i Fremtiden. Ogsaa fik han Tilladelse til at reise hjem, mod det Löfte, at sende strax sin unge Sön, *John Murt*, til Gidsel og Pant for de saaledes indgaaede Forpligtelsers Overholdelse. Om hans Löfter have strakt sig videre end her er anfört, kunne vi aldeles ikke sige med nogen Vished. Dog har man bebreidet Snorre dette hans Forhold, og beskyldt ham for at have forpligtet sig til at bringe Island til at underkaste sig det Norske Scepter, men alt for haardt og uretfærdigt forekommer mig det Navn af *Landsforræder* som nyere Forfattere, uden at höre hans Forsvar, have tillagt ham derfor. Vi ville see om en saadan Beskyldning virkelig kan siges at have nogen historisk Grund, ved at undersöge de Oplysninger som de

beste og ældste Kilder tilbyde. Kong Hakon Hakonsöns Saga maa her ansees for et Hovedværk; der hedder det i. 59 Kap. (Thorlacius og Werlauffs Udgave og Oversættelse S. 61-62). "Medens Kong Hakon og Skule Jarl opholdt sig "tilsammen i Bergen, lod Jarlen sig forlyde "med at sende en Hær til Island — — — og lod "mange Skibe udruste til dette Tog, men Fol-"ket selv havde ingen synderlig Lyst dertil. "Snorre Sturlesön og de Islændere som den-"gang vare i Norge bade *Dagfinn Bonde* udvirke "hos Kongen: at dette Forehavende maatte af-"værges. Der blev endelig et Möde holdt paa "hvilket Kongen sagde til Jarlen: det Foreha-"vende som i Sommer havde været i Gjære "med at sende en Hær til Island synes Raadet "ikke at være vel overlagt; thi deels er Landet "selv vanskeligt at angribe, deels er det bebyg-"get herfra og vore Frænder og Forfædre have "kristnet det og understöttet Indbyggerne me-"get. Uagtet nogle af dem have tilföjet vore "Undersaatter Overlast, ere dog de fleste af "dem uskyldige deri, men de ville alle komme "til at lide hvis Landet bliver herjet. Jeg vil "derfor beder Eder Herre! at I for min Skyld "lader dette Anslag fare." Denne Begjæring

"blev understöttet af mange Andre, saa at Jar-
"len endelig opgav det hele Foretagende.
"Snorre blev derpaa sendt til Island for at skaffe
"Kjöbmændene Fred og Sikkerhed. Kong
"Hakon gav ham Lehnsmands Navn, og da
"bragte Jarlen det förste Gang paa Bane: at
"Snorre skulde bringe Landet under Kongen.
"Men om Hösten, da Snorre kom til Island,
"bleve Sönderlændingerne selv indbyrdes uenige.
"Den Sommer sendte Snorre sin Sön John til
"Jarlen efter Aftale, men han udrettede kun
"lidet hos sine Landsmænd og gjorde sig heller
"ikke megen Umage derfor; dog nöde Kjöb-
"mændene den Tid Fred og Tryghed i Landet."
Saa vidt Hakons Saga. Her meldes intet Ord
om noget forrædersk Löfte af Snorre. Han paa-
tog sig kun det Hverv at skaffe de norske Kjöb-
mænd Fred og Sikkerhed i Island; I den An-
ledning og for at vise personlig Höjagtelse mod
Snorre, gav Kongen ham Navn eller Rang med de
norske Lehnsmænd eller Adelsmænd. Naar vi
jevnföre Sturlünga Saga, i det den taler om de
samme Begivenheder, heder det der (i 4de Bog
25 Kap. Isl. Lit. Selsk. Udg. 1ste Bind 2den Deel
S. 55 o. fl.): "Da Snorre om Foraaret agtede at
"reise til Island vare Nordmændene meget for-

"bittrede mod Islænderne, dog mest mod Odde-
"boerne, over de Ran som havde fundet Stéd
"paa Örebak (Eyrum). Endelig kom det saa
"vidt at et Ledingstog bestemtes til Island den
"samme Sommer; Skibe bleve udrustede og
"Befalingsmænd udnævnte. Til dette Tog
"vare dog de fleste blandt de visere Mænd no-
"get uvillige, og mange talte derimod. *Snorre*
"sögte ogsaa at forhindre det og sagde det var
"raadeligt (for Nordmændene) at gjöre sig de
"ypperste Mænd paa Island til Venner, samt at
"man vel kunde belægge sine Ord saaledes at
"Folket vilde vende sig til Lydighed (*snaúz til
"hlýdnis*) mod Norges Hövdinger, samt at in-
"gen formaaede mere der i Landet end han
"selv og hans Brödre, med Undtagelse af Sæ-
"mund (paa Odde) — og at de vist vilde lyde
"hans Raad, naar han selv kom derover. Ved
"disse Taler formildedes Jarlens Sindelag, og
"han gav det Raad: at Islænderne skulde bön-
"falde Kong *Hakon* om at han selv skulde ön-
"ske: at der intet blev af Ledingstoget. Kongen
"var da ung, men Laugmand Dagfinn som da
"var hans Raadgiver, en stor Ven af Islæn-
"derne, og det blev da endelig afgjort, efter
"Kongens Villie, at Krigstoget aldeles standse-

"des. Kong Hakon og Skule Jarl udnævnte
"Snorre til Lehnsmand; det var Snorres og
"Jarlens Raad at Snorre skulde söge at for-
"maae Islænderne til at vende sig til Lydighed
"mod Norges Hövdinger. Snorre skulde ogsaa
"sende sin Sön John til Norge, at han skulde
"være Jarlens Gidsel for de gjorte Aftalers Op-
"fyldelse."

Saavidt *Sturlunga Saga.* Af de her anförte Udtryk at *snúaz til hlýdnis* har man villet slutte: at Snorre havde lovet at formaae Islænderne til at underkaste sig Norges Rige som Undersaatter; de kunne dog modtage en anden Fortolkning, den nemlig: at de vilde give efter for Kongens Fordringer, i Henseende til de Stridigheder som da fandt Sted mellem Norge og Island, ved at give Erstatning for de mod Nordmændene udövede Voldsomheder, tilstaa dem Fred og Handelsfrihed fremdeles o. s. v. At dette virkelig var Meningen, sees best af Kong Hakons Saga. Men sætte vi endog, ved blot Formodning, at Snorre er gaaet videre i sine Löfter, saa maa vi först og fremmest tage det i Betragtning, at *Snorre* ved sin Ankomst fra Sverrig, og ved da at træffe Norge i Krigsforhold mod Island, maatte ansees som Kon-

gens Fange, hvoraf det fulgte at de ham i en saadan Tilstand ved Frygt aftvungne eller aflokkede Löfter, ikke kunde, efter almindelige Retsregler, ansees som gydige eller forbindende. Virkelig synes Snorre selv at have seet Sagen fra dette Synspunkt, thi efter at han, overvældet med Hædersbevisninger og Gaver, var afreist fra Norge, efterkom han rigtig nok det Löfte at sende sin Sön *John Murt* til Jarlen *Skules* Hof, (hvor han dog ikke opholdt sig ret længe), men i övrigt gjorde han ikke et eneste Skridt til at udvirke Landets Overgivelse til Norge. Ei heller finde vi at han har gjort den mindste Undskyldning for denne Forsömmelse for dets Herskere. Tvertimod synes han at have modsat sig Kongens erobresyge Planer, og dette paadrog ham naturligvis Kongens Unaade.

Da Sturla, en Sön af Snorres Broder, Sighvat, opholdt sig i Norge 1235 formaaede Kongen ham til det Löfte: at udvirke Landets Overgivelse til Norge, dog ej saa meget ved Manddrab, som de mægtige Hövdingers Afsættelse og Udvandring af Landet, eller Fordrivelse fra deres Ejendele. Da Sturla kom til Island 1236 erfarede han: at hans Fætter Urækia havde, i hans Fraværelse, gjort et Indfald i hans og hans

Faders Hövdingdömme, hvorved en stor Uenighed opkom i Sturlunge - Slægten. Kort efter fordreve Sighvat og Sturla deres Frænde Snorre fra Reikholt og lagde Beslag paa hans Ejendele, samt bemægtigede sig hans hele Hövdingdömme. *Snorre* selv flygtede först til Bessested, sin anden Hovedgaard paa Sönderlandet. Der fandt han det heller ikke sikkert nok, men tyede först til en mægtig Ven i det nuværende Skaptefjelds Syssel, siden til sin forrige Svigersön Gissur Thorvaldsen paa Reikium, i Nærheden af Skalholt, og endelig til sin Slægtning Thorleif paa Garde. Med ham pönsede han paa at gjenvinde sine Ejendele, men da det paa ny saa ud til et farligt Hovedslag, flygtede han atter til Bessested med en eneste Fölgesvend. Ligesom det anede ham, tabte *Thorleif* Slaget mod Sturla og blev taget til Fange, men benaadet paa de Vilkaar: at han med sine vigtigste Tilhængere skulde römme Landet. Dette skete i Aaret 1237 da *Snorre* fulgtes med den landflygtige Thorleif til Norge. I deres Fölge vare de to siden berömte Mænd *Thord Kakale* og *Olaf Thordarson* (kaldet Hvitaskald) Snorres Brodersön. De tyede strax til Snorres ældste og oprigtigste Velynder, Kon-

gens Svigerfader *Skule*, som nu var bleven ophöjet til Hertug, men nöjedes endda ikke med denne Værdighed, og sögte aabenbare at afsætte sin Svigersön samt selv at bemægtige sig Kronen. Snorres onde Skjæbne drev ham og hans Sön Urækia til at slaae sig til Hertugens Partie. Maaske troede han ogsaa virkelig derved best at beskyttes mod Kongens Unaade, hvilken han da vel havde paadraget sig ved sin Lunkenhed eller forsætlige Efterladenhed i at bringe Island under den norske Krone. Under sit Ophold ved Skules Hof digtede han en vittig Vise, som ansaaes for fornærmelig mod Kongens Yndling *Gaute Johnsen*. Alt dette paadrog ham Kongens heftige Vrede. I det *Snorre* vilde vende tilbage til Island, i Foraaret 1239 var han nær bleven hindret deri ved udtrykkeligt kongeligt Forbud, men Hertugen havde forsynet ham med Skib og Reisen gik lykkelig for sig. Forbittret herover erklærede Kongen ham for fredlös. Ved sin Ankomst til Island fandt Snorre dets politiske Stilling meget forandret. Kort efter hans Afreise vare hans Frænder og sejerrige Forfölgere, *Sighvat* og *Sturla*, komne i Strid med hans forrige Svigersönner, *Gissur Thorvaldsen* og *Kolbein*

Unge, som endtes med hine tvende mægtige Sturlungers Fald i Slaget ved Örlygstad paa Nordlandet i Aaret 1238. *Gissur* var virkelig den norske Konge hengiven, og havde alvorlig forpligtet sig til at underkaste ham Island. Tvende af Landets mægtigste Hövdinger, som allene synes at have havt deres egen Magts Udbredelse til Formaal, vare nu ryddede af Vejen; dog var *Snorre*, deres lovlige Eftermaalsmand, endnu tilbage. Af ham maatte *Gissur* frygte Alt — og det var ham derfor meget kjært, at *Snorre* nu maatte ansees som en erklæret Modstander af den norske Konge. I det Fölgende ville vi see at han snart indgik et Forbund med Snorres heftigste Fiender, hvoriblandt tvende hans andre forrige Svigersönner og tvende hans Stedsönner vare. For at kjende Aarsagerne til disse næsten uhörte Forhold maa vi gaa langt tilbage i Tiden og kaste et opmærksomt Blik paa den store Historieskrivers egne ulykkelige Familie-Forbindelser.

Stedse har man skildret *Snorre* som pengegjerrig og begjærlig efter at foröge en allerede stor Formue, ved alle muelige Lejligheder. Denne Paastand faaer et stort Skin af Rimelighed naar man seer hen til hans ægteskabelige

Forbindelser og de utallige Stridigheder hvori han blev indviklet med sine nærmeste Paarörende, i Anledning af hans vidtlöftige Pengesager. Dog var det muelig ikke hans eget men hans Broder, *Thord Sturlesöns*, Paafund, at han allerede i den unge Alder af 21 Aar beilede til den rige *Herdise*; Dette skete vistnok for at komme i Besiddelse af hendes store Formue thi han havde ei havt nogen Lejlighed til at omgaaes hende, da deres Opholdssteder vare langt bortfjærnede fra hinanden. Uagtet de havde adskillige Börn sammen, hvoraf to naade den voxne Alder, havde dette Ægteskab dog et uheldigt Udfald. Vel erholdt Snorre derved ikke allene sin Kones egen förommeldte store Formue, men ogsaa — ved hendes Broders, Præsten Berses, kort efter paafulgte Dödsfald — hans efterladte meget betydelige Ejendele; men al denne Rigdom, foröget ved mange andre Begivenheder, var dog ikke *Snorre* nok. Denne hans Lidenskab synes virkelig at have forandret hans ægteskabelige Forhold med *Herdise*, hans Lykkes egentlige Stifterinde. — I Aaret 1224 (altsaa 25 Aar efter Brylluppet) indgik han nemlig etslags Fælleskab med en hovedrig Enke, *Hallveig Orms-*

datter, som forhen havde været gift med en af hans Fiender, *Biörn Thorvaldsen*, der havde haanet ham ved Spotteviser og hvis Död Rygtet endog tilskrev *Snorres* hemmelige Raad. Man finder ikke at *Snorre* forhen havde havt nogen Bekjendtskab med den rige Enke, uden at han to Aar i Forvejen havde seet hende paa *Odde*, hvor de begge tilfældigvis vare Gjæster, da hendes uanseelige Dragt og ringe Fölge forekom ham at röbe en latterlig og uanstændig Karrighed. Ikke desmindre kom det ovenommeldte Fælledsskab i Stand, efter Snorres Önske og ved en af hans Venners Hjelp og Anbefaling. *Hallveig* drog da til Reikholt, paa de Vilkaar at hendes og Snorres samtlige Ejendele skulde tilhöre dem begge i Fællig, og man finder at hun siden den Tid er bleven betragtet som hans Kone, uagtet Annalisterne berette: at hans retmæssige Hustru *Herdise*, som havde lagt den förste Grund til hans nu uhyre Rigdom, endnu levede paa Gaarden Borg, der hörte til hendes Fædrenearv, i Aaret 1228 eller 4 Aar efter Hallveiges Forbindelse med Snorre — og at hun först er afgaaet ved Döden i Aaret 1233. Sturlungas Forfatter taler tillige om den almindelige Mening at Snorre allerede to Aar i For-

vejen havde tænkt paa Frieri til en ung rig Jomfru, Solveige, John Loptsöns Sönnedatter og derfor, ved Skiftet efter hendes Fader forskaffet hende ved sin Mægling en betydeligere Arvedeel end hende efter Loven tilkom, hvoraf han dog ingen Nytte havde, da hun kort efter, mod hans Villie, blev forlovet med en Anden. Saaledes synes *Snorre* allerede i den Tid at have været i Uenighed med, eller endog være bleven skilt fra sin Hustru Herdise. Overhoved synes Herdise, för eller efter Hallveiges Ankomst til Reikholt, at have draget derfra, ligesom og Snorres ulovlige Forbindelse med Hallveige sandsynligvis har paadraget ham vedkommende Biskops Vrede, som först formildedes ved Herdises Död, da Snorre uden Hinder kunde indgaae virkeligt Ægteskab med Hallveige, der vedvarede i god indbyrdes Forstaaelse til hendes Död, som indtraf kort för hans egen (hvortil den og gav Anledning) i Aaret 1241. Med hende havde han ingen Börn som naade moden Alder — men af hans övrige ældre havde han större Sorg end Glæde, som vil erfares af det Fölgende.

Hans og *Herdises* Börn döde i spæd Alder undtagen Sönnen *John Murt* og Datteren *Hall-*

bera. Sönnen kom i Uenighed med Faderen, der ikke, ved hns forehavende Giftermaal, vilde udstyre ham med saa meget Gods som han troede at sig tilkom med Rette, hvorfor han gav sig i Fællig med sin daværende Svoger Gissur Thorvaldsön og drog atter ud af Landet til Norge Aar 1229 — hvor han vel nöd en god Modtagelse saavel af Hertug *Skule* som af Kong *Hakon*, men blev siden formeent Tilbagereisen til Island, og under dette forlængede Ophold döde han, af Fölgerne af et Saar han havde faaet i Hovedet, da han var kommet beskjænket hjem en Aften og saaledes havdé yppet Trætte med de Tilstedeværende. Overhoved synes denne John ikke at have været udmærket i nogen Henseende, men hengiven til Drik og uordentlig Levemaade, da han vedblev at drikke Vin mod Lægernes Forskrift, hvorved det i sig selv ikke betydelige Saar inflammeredes og blev Aarsag til hans Död.—Datteren af *Snorres* förste Ægteskab *Hallbera* blev i Aaret 1227, gift med den nordlandske Hövding *Kolbein Arnorsön*, men dette Ægteskab varede kun 2 eller 3 Aar; Konen var sygelig og Manden skyede hendes Selskab, saa at hun vexelvis opholdt sig hos sin Fader eller Moder, indtil Dö-

den gjorde Ende paa denne ulykkelige Tilstand. Dermed var dog ikke den Strid forbi for de Efterlevende, da *Kolbein* og *Snorre* nu först for Alvor begyndte at kives om hendes Medgift. Denne Trætte blev vel tilsyneladende bilagt ved et Forlig paa Landstinget, som endtes, blandt andet, med *Urækias*, Snorres uægte Söns, Forlovelse med *Arnbjörg*, Kolbeins Söster. Deres Bryllup gik vel for sig — men Freden varede i övrigt ikke længe, thi i Aaret 1236 angreb *Kolbein Snorre* paa ny i Forening med hans egen Broder *Sighvat*, med aabenbart Fiendskab. Fölgerne deraf har jeg berettet i det foregaaende. Jeg anmærker kun her: at *Kolbein* strax efter blev Sighvats Fiende og Gissur Thorvaldsens Bundsforvandt, da disse tvende Mænd siden stedse viste sig som Sturlungernes heftigste og farligste Fiender.

I det vi vende tilbage til Opregnelsen af *Snorres* övrige Börn, der naaede voxen Alder og alle vare uægte, men dog efter de Tiders hyppige Skik, anseete som ægtebaarne eller lyste af Faderen i Kuld og Kjön — ville vi först ommelde Datteren *Ingebjörg*, hvis uheldige Giftermaal ogsaa havde en dobbelt Indflydelse paa Faderens Skjæbne, ved ligeledes at

medvirke til hans Undergang. Hun blev först gift i Aaret 1217 med *Arne Magnussen*, kaldet *Öreida*, og fik Hovedgaarden *Brautarholt* til Medgift. Hun vilde dog ingenlunde leve hos Manden, men tyede snart tilbage til *Reikholt* og sin Bedstemoder. Arne bortreiste selv til Norge Aar 1221 og kom tilbage til Island efter to Aars Forlöb, da han formelig blev skilt ved *Ingeborg*, som strax igjen giftede sig med den titommeldte *Gissur Thorvaldsen*. Denne hendes Forbindelse blev ligesaa uheldig som den förste. Den varede vel sex Aar, men, som det synes, i bestandig Uenighed, hvilken begge Ægtefolkenes Fædre gjorde sig forgjæves Umage med at bilægge. Endelig kom det atter til fuldkommen Skilsmisse. Ogsaa Snorres begge hernævnte forhenværende Svigersönner, som efterhaanden gifte med den selvsamme af hans Döttre, kom i Trætte med ham i Anledning af Medgift og Skifte. Vel blev dette i Förstningen bilagt, men oprippedes dog paa ny ved de *Snorre* efterhaanden tilstödende Uheld, da *Gissur* og *Arne*; begge den norske Konges Venner, benyttede sig af den Unaade hvori *Snorre* var falden, til at finde et antageligt Paaskud til at bringe ham af Dage, og derefter, i Kongens

Navn, at sætte sig selv i Besiddelse af hans betydelige Formue.

Snorres 3die Datter *Thordise* blev i Aaret 1224 gift med Hövdingen *Thorvald* af *Vatnsfjord*, der forhen var hans Fiende men forligtes med ham ved dette Giftermaals Stiftelse. Denne *Thorvald* levede, saavidt man veed, i god Forstaaelse med sin nævnte Hustru, indtil han i Aaret 1229 endte sit Liv, ved en voldsom Död og Gaardens Brand, hvorfra hans Kone med Nöd og Neppe undkom. Det er saaledes urigtigt hvad Schoening i Snorres Biographie, samt flere efter ham, have foregivet, at "hans 3de Döttre bleve alle af deres Mænd forskudte, disse hans arrigste Fiender" — den lærde Forfatter har ladet sig vildlede deraf at tre af Snorres Svigersönner vare med ved hans Drab,— thi de tvende af dem havde, efter hinanden, været gifte med hans Datter *Ingeborg*, og siden skilte fra hende. Alligevel havde *Snorre* dog stor Sorg af sin 3die Datter *Thordise*, i det hun, i sin Enkestand, förte i nogen Tid et usömmeligt Levnet, ved flere utilladelige Kjærligheds Forbindelser.

Snorres eneste Sön, som overlevede ham, hed *Urækia*; han var, som förmeldt, af uægte

Födsel. Hans Liv var meget uroligt, da han tidlig deeltog i Faderens Stridigheder og begik derved mange Voldsgjerninger, saavel Ran som Manddrab hvorfor *Snorre* selv tildels tillagdes al Skyld, og hvorved hans Fienders Antal bestandig forögedes. Engang satte Urækia sig ogsaa op mod sin egen Fader og beleirede ham paa Reikholt, skjönt de dog snart igjen bleve forligte. *Urækia* var gift med den förmeldte Kolbein Arnorsöns Söster. Efter Faderens Död finder man vel at *Urækia* blev anseet som hans Hovedarving, men alt det saaledes, af Navnet, arvede Gods fratoges ham dog som Böder for Drab og Hærværk. Selv forvistes han, efter mange i Island udstaaete Forfölgelser og Lidelser, til Norge, hvor han endte sine Dage i Fred, saavidt man veed uden Afkom.

Havde Snorre saaledes kun liden Glæde af sine egne Börn, saa havde han dog en endmindre af sine Stedbörn, som endog vare medvirkende til det sidste morderiske Overfald, hvorved han tilsatte Livet. Den förste Aarsag hertil laa i den Fællesskabs- eller Ægteskabs-Contract som han havde indgaaet med sin anden Kone *Hallveige.* Hun havde nemlig tvende

Sönner, *Klæng* og *Orm*, af sit förste Ægteskab med *Biörn Thorvaldsen*, som da vare umyndige. Da de ved Moderens Död havde naaet den myndige Alder, fordrede de af *Snorre* deres Mödrenearv, som efter hin Forening skulde bestaa i det hele Fælles Bo. Denne Paastand antog *Snorre* ikke for gyldig, men vilde kun afstaa en ringere Deel af Boets Midler. Dette bragte de nævnte Brödre til at söge Hjelp hos deres Faderbroder Gissur, forhen Snorres egen Svigersön, men nu hans farligste Fiende.

Saaledes stödte da mangfoldige Begivenheder sammen til den berömte Magnats Undergang, paa den för omtalte magelöse Maade. De nærmere Omstændigheder derved ville vi nu korteligen betragte.

For ret at kunne fölge disse Tildragelsers Kjede, vende vi tilbage til Aaret 1239, da Snorre sidste Gang, mod Kong Hakons Forbud, forlod Norge. Da havde hans Velynder, Hertug *Skule* allerede hemmeligen fattet det Forsæt at hemægtige sig Norges Krone, og dette har han rimeligvis da aabenbaret sin Yndling *Snorre*, hvem han var behjelpelig til Overreisen, som gik for sig mod Kongens udtrykkelige Forbud.

En Islænder, ved Navn *Arnfinn*, som opholdt sig ved Hertugens Hof, skal siden have sagt at den Sidstnævnte har, för Snorres Afreise, hemmeligen udnævnt ham til sin Jarl, og Styrmer den Frode skal i sine Skrifter have optegnet *Snorres*, den skjulte eller hemmelige Jarls, Dödsdag (*ártíd Snorra fólgnsarjarls*) — men Sturlungas Forfatter siger udtrykkelig (6te B. 24 Kap.) at ingen af de övrige Islændere, som da vare i Norge, vilde bekræfte dette Sagn eller give det Bifald. Den Beretning af Snorres yngre Biographer, at han virkelig har modtaget Jarls-Værdigheden af Hertug Skule, er saaledes aldeles overilet og ubevislig. Rimeligvis havde *Snorres* Fiender ellers udspredt hint Rygte, for end mere at gjöre ham mistænkt for et saakaldet Landsforræderie mod Kong *Hakon*, thi strax efter *Snorres* Afreise udbröd Hertug *Skules* aabenbare Oprör mod hans kronede Svigersön, men det endtes allerede i det næstfölgende Aar 1240 med Hertugens Drab. Den samme Sommer ankom Snorres forrige Svigersön og Kong Hakons Ven, *Arne Öreida*, med kongelige Mandater til Island, som dog ikke strax bleve publicerede, men meentes at indeholde noget den Kongen nu forhadte *Snorre*

angaaende og denne Formodning bekræftedes ved de fölgende Begivenheder.

Ved den sidste Hjemkomst til Island (i 1239) havde Snorre begivet sig, fra Landingsstedet paa Vestmannöerne, til sin Hustru *Hallveiges* paa Fastlandet liggende Hovedgaard *Breidebolstad*, hvor hun havde opholdt sig medens hans Landflygtighed varede. Han erfarede da at Sönder- og Vester-Landets Indbyggere vare ham for det meste hengivne, efter Sighvats og Sturles Fald, hvorfor han drog hjem med sin Hustru og sin Sön Urækia, samt Hövdingen *Thorleif* fra *Garde*, som nu atter ligeledes tog sine forladte Ejendele i Besiddelse. *Snorre* og *Thorleif* viste snart at de nu for Tiden havde Overmagten i de nævnte Dele af Landet, da alle de end Levende, som havde været med ved det förommeldte Angreb paa *Thorleif*, bleve indstævnte til en stor Retsforsamling paa *Saudafell*, hvor de nödtes til at möde og maatte underkaste sig *Snorres* Voldgiftskjendelse, som paalagde dem visse Pengeböder, saa at denne vigtige Sag blev bilagt uden videre Feide eller Blodsudgydelse. *Solveig*, *Sighvats* Enke, boede da paa *Saudafell*, og vi finde ikke at *Snorre* har antastet hende eller hendes Ejendele i mindste

Maade, hvortil han dog vel kunde have havt Aarsag, naar vi see hen til den af Sturle mod ham forhen brugte Fremgangsmaade. Næste Aar drog hun frivillig ud af Landet og overdrog *Snorre* Forvaltningen af hendes Ejendele. Kort efter indgik Snorre det nöjeste Venskab med hendes og Sturles Sön *Tume*, hvem han gav sin Kones Söster til Ægte. Disse Forlig og fornyede Familieforbindelse sigtede vel især til atter at hæve Sturlungeslægten, som ved indbyrdes Uenighed heldede til Fald, og til at hindre Gissur Thorvaldsens og Kolbein Unges store Fremgang, som efter Sighvats og Sturles Drab var nær ved at naa fuldkommen Overvægt i Landet. Her fremböd sig en god Lejlighed til retmæssig Feide med hine vældige Hövdinger, da Tume Sigvatsön var sin Faders og Broders lovlige Eftermaalsmand, men Snorre havde nu ved Venskab, Frændskab og Svogerskab forpligtet sig til at understötte hans Sag. Med Gissur önskede dog *Snorre* og *Tume* at forliges i Mindelighed, og til den Ende havde de aftalt en fredelig Sammenkomst paa Landstinget 1241, som ogsaa fandt Sted, men den underfundige *Gissur* synes hemmelig at have underrettet Kolbein Unge herom, som ogsaa

indfandt sig med et langt större Antal af væbnede Mænd. Vel hindrede *Gissur* et Anfald paa *Snorre* for denne Gang, men endeligt Forlig kom dog ikke istand mellem de stridende Parter. Strax efter döde *Snorres* troe og elskede Hustru *Hallveige*. Hendes Sönner af förste Ægteskab, *Klæng* og *Orm*, reiste strax til *Reikholt* for at afgjöre Skiftet. Det kom, som förmeldt, ikke i Stand; Brödrene reiste derfor bort i den Overbevisning at dem var vederfaret stor Uret og begave sig til deres Farbroder *Gissur Thorvaldsen*, for at anmode ham om hans Bistand, at de derved kunde naae deres Ret. Med Glæde greb han dette skjönne Paaskud til fiendtligt Angreb mod *Snorre*. Efter et aftalt Möde med *Kolbein Unge* paa Bjergvejen *Kjölen*, samlede han i en Hast en væbnet Flok, hvoriblandt hans Kones förste Mand Arne Öreida, samt *Snorres* misfornöjede Stedsönner *Klæng* og *Orm* vare. Nu aabenbarede *Gissur* Indholdet af Kong *Hakons* forommeldte Breve, som den forrige Sommer vare komne ham til Hænde, og som paalagde ham enten at sende *Snorre Sturlesön*, hvem Kongen ansaa for en Majestætsforbryder, til *Norge*, med eller uden hans Villie, eller og at tage ham af Dage.

Gissur erklærede nu: at han paa ingen Maade vilde være denne Kongens Befaling overhörig (hvorved hans Hensigt at bringe hele Landet under Norges Overherredömme da lagdes tydelig nok for Dagen) men foregav for de Tilstedeværende: at da han var overbevist om at *Snorre* ikke frivillig vilde beqvemme sig til Reise ud af Landet, saa maatte han bruge Magten og bemægtige sig hans Person. Skjönt *Gissur* saaledes dulgte sit sande Forsæt for de Ypperste i Flokken, vilde dog *Snorres* ene Stedsön *Orm* ikke umiddelbart deeltage i fiendligt Anfald mod sin Stedfader, men hans Broder *Klæng* blev rimeligvis blændet af Gissurs favre Ord, og lod sig bruge til at samle end flere Fölgesvende til *Gissur* i et langt bortliggende Herred. Selv sendte *Gissur* Speidere til *Borgefjorden*, og da han erfarede at *Snorre* opholdt sig paa *Reikholt* med faa Folk, uden at være beredt til Forsvar, drog han hastig derhen fra Hovedflokken med 70 Mand, efter at have sörget for betydelig Undsætning i Nödstilfælde, ved de bag efter fra forskjellige Kanter tililende Tropper. Om Natten efter S. Mauritius Dag (den 22de September) ankom Gissur til Reikholt med sine Fölgesvende, og opbröd strax Snorres ham

vel bekjendte Sovestue. Denne mærkede Uraad og reddede sig ind i nogle ved Siden liggende smaa Kamre, hvor han traf Præsten *Arnbiörn*, og med hans Raad skjulte han sig i en derunder værende Kjelder. Snart fandt Gissur Præsten og spurgte ham om hvor Snorre var. Han svarede at det var sig ubekjendt. *Gissur* sagde da paa sin sædvanlige trædske Viis, at hvis han ej fandt *Snorre*, var det umueligt at indgaae noget Forlig. Præsten svarte: at hvis *Snorre* blev givet sikkert Löfte om Liv og Fred, vilde han nok være at finde. Af Historien kunne vi ikke see om *Gissur* virkelig lovede sligt eller om Præsten i Betragtning deraf röbede Snorres Opholdssted — men Sturlunga-Saga (6te B. 31 K.) fortsætter Fortællingen saaledes: "Derefter opdagede de hvor *Snorre* "opholdt sig og gik fem sammen ind i Kjelde-"ren: *Markus Mardarson*, *Simon Knut*, *Arne* "*Beesk*, *Thorstein Gudnesön* og *Thoraren* "*Argrimssön*. *Simon* bad *Arne* om at hugge "Snorre ned." Ej skal hugges, sagde Snorre. "Hug Du! sagde *Simon* til *Arne*. Snorre gjen-"tog hine tre Ord — men ikke desmindre gav "Arne ham strax et dödeligt Saar, og saavel "han som *Thorstein* fuldendte Drabsgjerningen."

At dette er skeet efter den paa Gaarden, men dog ikke ved selve Mordet tilstedeværende *Gissurs* Befaling er upaatvivleligt. Först næste Dag ankom *Arne Öreida* (hvem Gissurs Plan rimeligvis var bekjendt) samt *Klæng Biörnsen* (der neppe kjendte den saa nöje) og flere Anförere, med en betydelig Trop. Gissur satte sig nu i Spidsen for den hele Flok og drog til Dalene, hvor han forenedes med *Kolbein Unge*, som var ankommen did med henved 400 Nordlændinge. Nu skaltede og valtede de med Snorres Ejendele efter Behag. I nogen Tid mödte de vel siden en temmelig heftig Modstand af Urækia, Tume Sigvatsön og flere Sturlunger, men Gissur begunstigedes stedse af en sjælden Lykke, endog til at slippe uskadt fra de största Farer, indtil han atter naaede Overmagten. Saaledes nödte han *Urœkia* til at vandre i Landflygtighed, saa at han fandt sin Död i Norge — og hans ivrige Ven og Bundsforvandte *Kolbein Unge* tog den kjække *Tume Sigvatsön* af Dage. Efter forskjellige Begivenheder, som det er os uvedkommende her at opregne, opnaaede Gissur endelig sit Hovedönske, i det han, i Kong *Hakons* Navn, tiltog sig, som hans Jarl, Herredömmet over hele Island,

hvorved dets republikanske Regjering, der især i den sidste Tid var bleven undergravet og forstyrret ved Hövdingernes idelige, anarkiske Feider, fuldkommen gik til Grunde.

Vi have forhen anmærket at intet af Snorres store Ejendele blev hans Livsarvinger eller Efterkommere til Deel. Vel blev Urækia endelig erkjendt som sin Faders Arving, men den hele Arv blev ham dog strax frakjendt under andre Paaskud. *Helga*, Snorres Söster og hendes tvende Börn fik noget af Godset — men det meste adspredtes og faldt i andre Hænder. Endelig forsögte Landshövdingen *Thorgils Skarde* i Aaret 1252, at bringe Snorres efterladte faste Ejendomme, som forbrudt Gods, under Kongens Fiscus, men vi finde ikke at den erholdt mere deraf end Bessested, som i adskillige Aarhundreder var de for Island beskikkede kongelige Landshövdingers, og siden Stiftamtmændenes, Residenz eller Tilholdssted, indtil samme blev forflyttet til Byen *Reikiavik* i Aaret 1805, men Islands da eneste lærde Skole derfra igjen til Bessested, hvor den endnu holdes. *Reikholt*, Snorres sidste og mest yndede Opholdssted, blev siden en beneficeret Præstegaard, der længe efter for en Tid beboedes af

en af hans mest berömte Efterkommere, Biskop *Finn Johnsen*, som ogsaa har forfattet hans udförlige Levnetsbeskrivelse, hvori Snorres store Talenter vistnok vederfares Ret, men en i mine Tanker alt for haard Dom dog afsiges over hans Karakter og Handlinger, hvis rette Grund og Sammenhæng neppe tydelig nok kunne udfindes af Historien, hvorfor man ej heller stedse bör bedömme dem efter forudfattede Meninger om Snorres slette Tænkemaade. Hin Feil, hvori *Schoening* ligeledes har gjort sig skyldig, er haardelig paaanket af *Gruudtvig*, men i altfor stærke Udtryk, da hine Forfattere ingenlunde fortiente at kaldes *usle Dverge, som med Helved - Soed sögte at sværte den store Mands Hukommelse.* Vist er det, at de begge vare udmærkede Videnskabsdyrkere og brave Mænd i enhver Henseende, men de vare Mennesker og kunde altsaa feile; at de ikke have med Forsæt villet dölge eller forvandske Sandheden, eller ved at haane Snorre sögt at hæve sig selv — derom er jeg fuldkommen overbevist. Paa den anden Side maa vi erkjende, at Grundtvigs ivrige Forsvar for den berömte Historieskrivers Tænke- og Handlemaade er al Ære værdt, og vi ville med ham vel vogte

os for "at bryde Staven over den Mand, i hvis "efterladte Værk det Herlige saa lyslevende og "höjröstet aabenbarer sig; den Mand, der saa "villig med sit lyse Hoved og sin klare Stemme "tjente Sandhed; om hvem vi vide at han var "agtet og elsket af sin Tids og sit Folks de æd-"leste Mænd, af sin Broder *Thord den Fromme* "med hans gjæve Sönner *Sturla* og *Olaf*; ja den "Snorre, som end ikke hans erklærede Fiendes "Sön vilde være med at myrde, ham bör vi "tænke om at han var meget bedre end hans "Rygte i en dybt fordærvet Tid; ham skal vi "inderlig beklage, men aldrig sværte og for-"dömme for hans Feil."

Om end Snorres sande moralske Tænkemaade indhylles i en synderlig Dunkelhed — saa straaler hans höje Aand des lysere fra hans vigtige os efterladte Skrifter. *Heimskringla* og *Edda* ville læses og æres saalænge Norden beboes. Det meste af hans talrige Skjaldeqvad er vel tabt, men det lidet, som endnu er tilovers, vidner tydelig nok om hans digteriske Talent og hans sjeldne Bekjendtskab med Nordens gamle Sprog og Mythologie.

End et Mindesmærke har Snorre efterladt sig, som ej kan henföres til boglig Kunst,

men dog er af den Varighed at det endnu i denne Dag findes i god Stand, og kan sandsynligvis endnu i adskillige Aarhundreder trodse Tidens Tand og Naturens voldsomme Omvæltninger. Det bestaaer i et Bad ved Reikholts naturlige varme Kilder, kaldet *Snorralaug*, og er allerede beskrevet af mange Reisende som en af de sjeldneste Oldtidslevninger i Norden.

Britten *Henderson*, vant til at skue ypperlige Kunstværker, ikke allene i Stor-Brittanien men og i en stor Deel af det övrige Europa, udtrykker sig saaledes om dette henved 600 Aar gamle Bad. "Det er uden Tvivl, næst "efter *Heimskringla*, det herligste Bevis for "Snorres Genie, og danner et ædlere Monu-"ment for sin Ophavsmand, end de ivrigste af "hans Beundrere kunde have oprettet til hans "Ære. Det er af en fuldkommen rund Form, "har henved 15 Fod i Diameter og er opfört af "hugne Tophstene, som ere ypperlig sammen-"föjede og fastgjorte med en Cement af Bolus. "Gulvet er belagt med sammeslags Stene og en "Stenbænk gaaer rundt omkring i Badet, hvor-"paa mere end 30 Personer kunne sidde. En "underjordisk Vandledning, opfört paa samme

"Maade, förer det varme Vand fra den natur-
"lig hede Kilde Skribla, over en Distance af
"500 Fod. I Aaret 1733 blev denne Vandled-
"ning noget beskadiget ved Jordskjelv, men
"Snorres Efterkommer og Biograph, *Finn*
"Johnsen, da Provst og Præst til Reikholt siden
"Biskop i Island, lod den reparere. Tidens
"Tand har siden tilföjet dette store Værk no-
"gen Beskadigelse paa enkelte Steder, som dog
"letteligen kunde afhjelpes. Man kan efter
"Behag fylde og rense Badet o. s. v." Britterne
Hookers, *Mackenzies* og Fleres Reisebeskrivelser indeholde ligeledes udförlige Efterretninger om dette mærkværdige Bad.

Endnu seer man Spor til de Volde hvormed Snorre befæstede Reikholt, og man forevi-ser der paa Kirkegaarden det Stykke Jord, hvori han og andre der jordede Sturlunger hvile — men ellers erindrer intet Mindesmærke om hans store Navn, undtagen et af norsk Marmor paa Jægerspris, opfört af Arveprinds *Fredrik*, som ogsaa selv har reist den store Forfatter et end herligere Minde ved at befordre den ypperligste Udgave af hans store historiske Værk *).

*) I det hele have vi fölgende Udgaver af *Heimskringla:* 1) En udkommet i Stockholm 1697 i 2

En stor Forfatter og Statsmand hvis Navn hele den dannede Verden kjender, havde i

Dele i Fol. med svensk Oversættelse af Islænderen *Gudmund Olafsen* og en slettere latinsk af den bekjendte Peringskiold. 2) Værkets ypperste Udgave, udkommet i Kiöbenhavn i Folio fra 1776. De tre förste Dele indeholde Snorres Arbeide eller den egentlige Heimskringla, som endes med Magnus Erlingsön. Disse udgaves paa Arveprinds Frederiks Bekostning. Udgaven forestodes af den berömte Schöning, som forfattede den latinske Oversættelse; den danske var af den lærde Oldgrandsker, Theolog og Orientalist John *Olafsen*, og er vel i det hele tro og paalidelig, men kan kun af saare faa læses med Behag, da det var ham paalagt, saavidt mueligt, at fölge den gamle danske af Peder Clausen Undahl, i det 16de Aarhundredes Stil og Sprog. Arveprinds Frederik vilde lade Værket fortsætte ved de övrige norske Kongers Sagaer, for saavidt de vare os levnede af Tidens Ödelæggelser. Justitsraad og *Skule Thorlacius* begyndte, i Fællig med sin Ven John Olafsen, paa Bearbeidelsen af Kong *Sverres Saga* (skrevet af Abbed Carl Johnson og Præsten Styrmer den lærde). Det meste af Arbeidet blev færdigt og trykt, men henlaa saaledes længe formedelst forskjellige Hindringer, indtil vor nu regjerende Konge overdrog Professorerne Etatsraad *Thorlacius* og Justitsraad *Werlauff* dets endelige Ud-

Aandsgaver, Levnet og Skjæbne en synderlig Lighed med med Snorre. Det var nemlig Ro-

givelse og hele Værkets Fuldförelse. *Sverres Saga* udkom da, som dets 4de Deel 1813, foröget med Sagaerne om de tre efter ham fölgende Konger. Som 5te Deel udkom Hakon Hakonsön den Gamles Saga af Sturla Thordarsön (Snorres Brodersön) 1818 tilligemed de to eneste smaa Fragmenter vi endnu have tilbage af Magnus Lagabæters eller Lovforbedrerens Levnetsbeskrivelse. Endelig ventes 6te Deel, som slutter det hele Værk, imod indeværende Aars Ende — og den vil, foruden Udgivernes forskjellige Indices over det hele Værk indeholde Prof. *P. E. Müllers* kritiske Undersögelse over Snorres Kilder og deres Troværdighed, samt en Bearheidelse af de i Værket forekommende Vers og Sange, med latinsk Oversættelse og en philologisk Commentar, begyndt af John Olafsen, hvortil jeg, efter Vedkommendes Begjæring har föjet min Revision og Fortsættelse. 3) En Haandudgave i Octav blev paabegyndt paa Leiraagarde i Island 1804, men standsede med 1ste Bind, som endes med Oluf Tryggvesons Saga. 4) En anden i stor Octav er og paabegyndt i Sverrig med 1ste Deel 1816, den 2den 1817, som ender med Oluf den helliges Saga. Af *Oversættelser* uden Text ere ogsaa forskjellige komne for Lyset. 1) Den ældste er paa Dansk, udarbeidet 1599, efter Canzler Axel Gylden-

meren *Marcus Tullius Cicero*. Det maatte tillades mig her at give nogle Bidrag til en saa-

stjernes Anmodning, af Peder Clausön, Sognepræst i Undals Præstegjeld, Cannik til Stavangers Domkirke og Provst over Lister Lehu, men udkom först i Trykken 1633 i 4to efter den berömte Prof. Ole Worms Foranstaltning. Den er i det hele meget forkortet, men har dog ogsaa enkelte mærkværdige Tillæg. Af denne Oversættelse udkom et moderniseret og noget foröget Oplag, hvori ogsaa Viserne vare tilföjede, ved Sejer Schousböll 1757 i 4to. 2) Af den anden danske ved Pastor Grundtvig, som er meget fuldstændigere og udarbeidet efter den store Udgave, ere tvende Dele allerede udkomne. I Sagabibliotheket siger *Müller* om denne Oversættelse: "Den er forfattet med Aand og i den frie Behandling af Versene viser sig Oversætterens Digtersands; men ikke uden Föje har man bebreidet ham den altfor hyppige Brug af lave Almues-Ord." I denne Dom ere vist mange enige — men vi maa derved lægge Mærke til at Oversættelsen blev foranstaltet af et Selskab, i den Hensigt at den skulde læses almindelig af Almuen eller den lavere Borger- og Bonde-Stand. Værket er trykt i Qvart-Format. 3) Af en svensk Oversættelse, som svarer til den förommeldte nye Stockholmske Udgave, ere to Bind udkomne 1816 og 17. I Henseende til forskjellige Udtog af Værket paa Dansk og

dan Sammenligning (ligesom vor Tids berömte Forfatter, *Walter Scott*, allerede har sammenlignet Snorre Sturlesöns Farfader, *Snorre Gode*, med den saa meget vældigere *August*) *). Begge udmærkede sig ved store historiske Kundskaber og forevigede deres Navne ved uforgjængelige Skrifter. Begge besade de store Rigdomme og höj Anseelse i Staten, samt havde stor Indflydelse paa deres Fædrelands politiske Styrelse og Stilling. Her viser Ciceros Navn sig dog mere glimrende, da han upaatvivleligen reddede Staten fra de störste Farer ved at opdage og hemme den catilinariske Sammensvær-

Svensk, samt mere hertil hörende, kan jeg henvise til Saga-Bibliothekets 3die Deel. Foruden *Heimskringla* og *den yngre Edda* har Snorre efterladt os den saakaldte *Háttatykill* (*clavis metrica* eller Verseartternes Nögle) som i Almindelighed findes anbragt som et Tillæg til *Skalda* eller den oldnordiske Poetik, der egentlig er en Fortsættelse af den förommeldte *Edda*. Adskillige af Snorres Vers læses ogsaa adspredte i *Sturlunga* og i *Hakon den Gamles Saga*. De mange övrige ere, for saa vidt jeg nu mindes, aldeles tabte.

*) See Værket: *Illustrations of northern Antiqvities*. *Edinburgh* 1814. 4to. Pag. 512.

gelse, — hvorfor han ogsaa i Almindelighed udgives for Frihedens Ven og Frelser. Paa Snorre hvilede længe det modsatte Rygte, som jeg anseer for at være overdrevet og for en stor Deel ugrundet, hvorhos det dog er vist, at han reddede sit Fædreland fra en truende Invasion af en höjst overlegen Fiende, og mangfoldige deraf flydende Ulykker. Ej heller svarede Ciceros Adfærd ved andre Lejligheder til hans förnævnte Stordaad, thi længe var han en Bold mellem de mægtige Partie-Anförere, som i hans Tid hærgede Landet og undertrykte Friheden vexelvis. Baade han og Snorre beskyldtes for Modlöshed, skjönt de begge ved enkelte Lejligheder viste sig behjertede. Begge tillagde man en overdreven Ærgjerrighed og Higen efter stor Formue. Begge forskjöde deres Hustrues efter et langt ægteskabeligt Samliv. Ciceros Skjæbne kom og til at ligne Snorres. Begge föjedes de en Tidlang af en glimrende Lykke, indtil de politiske Storme bragte den först til at vakle og endelig kuldkastede den gandske. Begge dreves de fra Hjem og Ejendele og maatte gaae i Landflygtighed, hvorfra de vel kom tilbage og syntes for en Tid at begunstiges af det gamle Held, men det varede ikke ret

længe. Snorre forraadtes og forfulgtes af sine egne Slægtninger; Cicero af sin egen Yndling Octavianus (siden kaldet Augustus) hvem han havde overöst med Velgjerninger, men lönnedes med den skjændigste Utaknemmelighed. Endelig indtraf deres Död med meget lignende Omstændigheder. Begge bleve nemlig pludselig overfaldne og halshugne, efter revolutionære Hövdingers Befaling, i deres Alders 64de Aar.

Enhver af disse Katastropher indtraf ogsaa ved en lignende Tilstand i Staten. Vel udholder Island ikke paa nogen Maade, hvad Magt eller Cultur angaaer, Sammenligningen med den i hin Tid uhyre store og rige Romerstat, men begge tilhöre de dog Verdenshistorien, hvor baade smaa og store Begivenheder knnne blive mærkelige for den tænksomme Grandsker. Det være mig da tilladt at bemærke: at baade Snorre og Cicero levede i anarkiske og moralsk fordærvede Tider, da indbyrdes Splid og Partihövdingernes Ærgjerrighed gave Friheden det afgjörende Banesaar. I en saadan Tilstand skaanes ingen Ædling af de oprörte Lidenskabers fanatiske Raserie. Alle Staters Historie giver Pröver herpaa; saa-

ledes ogsaa f. Ex. i nyere Tider den hollandske og franske. Under slige Omstændigheder ere ofte alle mægtige Stormænd Folket forhadte; — de beskyldes for Udsuelser og Uretfærdigheder og et saadant Rygte kan, især naar Hövdingernes Vælde helder til Fald, lettelig vinde en stor Sandsynlighed i Mængdens Öjne. Saaledes kunde man og let tilegne mange af Snorres Skridt og Handlinger andre Bevæggrunde, end de virkelig havde. Store Mænd have desuden gjerne naturligvis megen Tillid til deres egen Visdom og Talenter, hvormed de troe at kunne styre den store Hob til hele Samfundets Beste. Statsmænd kunne ikke alletider fölge den almindelige Maalestok for Bedömmelse af Handlinger, der sigte til at naae et i deres egne Tanker ophöjet Maal, hvorved de haabe at befæste Landets Ro og Lykke. Alt for ofte ere deres Grundsætninger i Politiken jesuitiske eller machiavellistiske; — disse kan man da ikke rose, men vi maa og, mere end almindelig, vogte os for at fælde en haard Fordömmelsesdom over en slig Mand, som ved en i vore Öjne egennyttig og umoralsk Fremfærd sögte at vinde store Midler, til at hævde et heelt Folks Selvstændighed og Velfærd, hvortil han

troede sig kaldet, især naar han saa sig allevegne omgivet af Avindsmænd og Efterstræbere, som ikke skyede de lumpneste og uretfærdigste Midler til at nedsætte ham i Almeenhedens Öjne, ja endog rydde ham selv af Vejen, for efter eget Tykke at kunne dele hans Gods, og siden uforstyrret, i en fremmed Fyrstes Navn, at undertrykke og beherske deres egne Landsmænd.

Fred være da med den store Snorres Aske! — have vi end maattet fremstille Historiens ufordeelagtige Skildring af hans Daad og Foretagender, saa ville vi dog ingenlunde afsige nogen afgjörende Fordömmelsesdom over hans Hjerte eller Handlemaade. Et og andet kan være feilagtig berettet eller ufuldstændig oplyst; de sande Aarsager til hans Forhold ligge skjulte i et Mörke som ej mere kan opklares paa Jorderige. Ej usandsynligen har han stundet til det store Maal at hævde sit Fædrelands Selvstændighed og Frihed, hvorved han dog, som det ofte var Tilfældet i revolutionære Tider, ansaa en Dictaturs Oprettelse for at være nödvendig, og denne havde han vel tiltænkt sig selv, da han ej kunde eller torde betroe nogen anden sine store Planer, eller deres Udfö-

relse. Ene stod han tilsidst i de politiske Orkaner som hærgede hans Fædrene-Öe; — Forladt og forfulgt af Venner og Slægtninge maatte han gribe efter enhver Planke, som syntes at mueliggjöre hans Redning fra det truende Skibbrud; Nödværge bindes ej af Love og et tvunget Selvforsvar maa ofte tillade sig mislige Handlinger, som ej kunne undskyldes i en fri og sikker Tilstand. Vist er det at *Snorre Sturlesön* tilsidst faldt ved et skjændigt Forræderie af sin egen Svigersön, der tillige var en sand Landsforræder, som ved en Række af Misgjerninger bragte sit Fædreland under en fremmed Krone.

I et vist Blad læste man for nogen Tid siden en bekjendt Forfatters haarde Udfald mod Snorre, saavelsom og hans Landsmænds Moralitet i hans Tidsalder — der opstilledes som en Contrast mod de gamle Grækers og Romeres. Det kan ikke nægtes at Sæder og Tænkemaade vare i Almindelighed höjst bedærvede i Island i den saakaldte Sturlunge-Tid, men vi ville dog finde at det samme, eller noget endnu værre, kunde siges om Romerne i den anarkiske Tidsalder, da Cicero, denne Fædrelandets Fader, blev forraadt af sin höjtfor-

bundne Ven, erklæret for Landsforræder, snigmyrdet paa en skjændig Maade og saaledes mishandlet efter Döden, at hans afhugne Hoved og höjre Haand fastnagledes offentlig til den Talestol paa Hovedstadens *Forum*, hvorfra han saa tit, med sin uforlignelige Veltalenhed, havde bekjæmpet Statens og Retfærdighedens Fiender. Det hele romerske Folk saa rolig herpaa, og taalte endog at en rasende Qvinde gjennemborede hans Tunge med Haarnaale, ved tillige at udöse de forsmædeligste Forhaanelser og Forbandelser. Saa dybt var den Nation sjunken som visse Skribentere ville fremstille for os som et guddommeligt Mönster paa Ædelmod og Patriotisme, i det de skildre vore egne Forfædre som de afskyeligste Uhyrer, hvis Tænkemaade og moralske Forhold intet Forsvar kunne taale. Det forekommer mig, at et löseligt Bekjendtskab med Historien snart maa opklare saa haandgribelige Vildfarelser eller Vildledelser. Mage til de romerske Folkehövdingers Skjændselsdaad söge vi forgjæves i vort Norden, og neppe finde vi Nogen blandt dets Stormænd, der rasede paa en saa barbarisk Maade mod sine egne Landsmænd, som den af

Romas ypperste Digtere saa ophöjede og forgudede, *Octavianus* hvis Utaknemmelighed mod sin udödelige Velgjörer ligesaa meget synes at vidne om en nedrig Tænkemaade, som hans uhyre Grusomhed mod den ærværdige og uskyldige Prætor *Gellius*, hvem han lod kaste paa Pinebænken, for at udpresse en falsk Bekiendelse; da han dog ingen Forbrydelse tilstod eller kunde overbevises derom paa anden Maade, blev den vældige Usurpator saa forbittret, at han strax dömte ham til Döde, paa Grund af sin egen löse Mistanke, udrev ham derefter Öjnene med egen Haand og endte tilsidst hans uforskyldte Lidelser ved at lade ham henrette. Skulle vel slige Navne stedse straale i Verdens Aarböger med en blændende Glorie, som man maatte troe var tændt ved Helvedes Flammer! — skulle de da evig udstilles som tilbedelsesværdige Mönstere for Nordens ufordærvede Sönner — medens man lærer dem at kaste kold Foragt paa deres egne Forfædre, som vilde og grusomme Barbarer. At slige gaves blandt dem, ligesom blandt ethvert andet Folkefærd, kan vel ikke nægtes, men den Formastelse, at grunde en

almindelig Fordömmelsesdom over hele Nationer, især den hvortil vi selv höre, paa enkelte Exempler, medens man ubetinget ophöjer og forroser Fremmede, det burde aldrig finde nogen Dannemands Bifald.